

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

Филология және әлем тілдері факультеті
Факультет филологии и мировых языков
Шет тілдер кафедрасы
Кафедра иностранных языков

«КӨП ТІЛДІЛІК ПЕН ТІЛДІК ЕМЕС УНИВЕРСИТЕТТЕРДЕ
ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ АУҚЫМДЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
Алматы, Қазақстан, 20 сәуір, 2017

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-методической конференции
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОЛИЯЗЫЧИЯ И ПРЕПОДАВАНИЯ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗАХ»
Алматы, Казахстан, 20 апреля 2017

MATERIALS
of international scientific-methodical conference
«ACTUAL PROBLEMS OF MULTILINGUALISM AND FOREIGN
LANGUAGE TEACHING IN NON LANGUAGE UNIVERSITIES»
Almaty, Kazakhstan, 20 April 2017

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Исмагамбетова Л.Ш.</i> Особенности внедрения полиязычного образования в Республике Казахстан. -----	3
<i>Bassett D., Shayakhmet A.</i> How to use the internet efficiently for research -----	7
<i>Antonyan Rusanna.</i> Workshop: “how to motivate students to create digital stories” -----	8
<i>Колмухамедова Н.Н.</i> English for specific purposes: concept of esp and curriculum design -----	8
<i>Мальцева Н.Г.</i> Лингводидактические исследования инпута в обучении иностранному языку. -----	11
<i>Абуханова А.Г.</i> Развитие языковой личности на базе корпусных данных -----	13
<i>Мулдагалиева А.А., Окушева Г.Т.</i> Difficulties with vocabulary learning. -----	16
<i>Артыкова Е.У., Алмабаева Г.Б.</i> Modern information technologies in education system -----	18
<i>Кашкинбаева К.С., Жунусова Д.А.</i> Языковая личность: этнокультурные и методические компоненты обучения иностранному языку. -----	21
<i>Болат Б., Набижанкызы З.</i> Tips for Ielts writing task 1 -----	23
<i>Нурмуханбетова А.А., Баймуратова И.А.</i> Interactive activities in the classroom . -----	27
<i>Жубанова К.Х., Попова Н.В.</i> Use irregular verbs correctly -----	30
<i>Карашина Г.Т., Оразаева Г.А., Жанадилова З.М.</i> Classroom activities for developing speaking skills -----	32
<i>Abdikairova U., Aysultanova K.A.</i> Higher education (social workers) used to prepare the example of the pronouncements and pedagogical bases -----	35
<i>Penny Lew Chooi Yin., Seri Kembangan, Malaysia, Artykova E.U. Almabaeva G.</i> New teaching and information technologies in education system . -----	38
<i>Баймуратова И.А., Исабаева Б.</i> Ағылшын тіліндегі “ing” жұрнақты етістік формасының сөйлемде атқаратын қызметі мен олардың қазақ тіліне аударылу тәсілдері -----	40
<i>Карабаева Б.Н., Мадиева З.К.</i> Group work and pair work in teaching English -----	43
<i>Lomachenko N.L., Sabyrbayeva N.K.</i> The importance of teaching free communication -----	45
<i>Түлеубаева Б.Б., Жиренишина К.А.</i> Шетел тілінде білім берудегі жоба технологиясы. -----	47
<i>Abylkasova A.B., Artykova E.U.</i> Teaching vocabulary as an essential part of learning a foreign language for non native students -----	49
<i>Makhazhanova L.M., Aliyarova L.M.</i> Teaching the process of reading comprehension -----	52
<i>Omarova Sh.B., Omarova A.B.</i> Modern forms, methods and mean of distant learning -----	55
<i>Rakhmetova V.Zh., Madiyeva Z.K.</i> How to use new publications to give an effective lesson -----	57
<i>Smagulova A.S., Tastemirova B.I.</i> The problem of intercultural communication in foreign languages. -----	60
<i>Makhmetova D.M., Gumarova Sh.B.</i> Elsp teaching based on project works . -----	63
<i>Arinova B.A., Seitkerim B.E., Tleugabylova Z.A.</i> Educational and educative potential of spiritual and moral education programme of "self-knowledge" -----	66

Таблица 3

**Исходный уровень сформированности нравственных качеств старшеклассников
на этапе констатирующего эксперимента**

Уровень сформированности	Констатирующий эксперимент			Ср. зн. в гр. Э-1 и Э-2
	К-1	Э-1	Э-2	
Высокий	18,5	19,3	16,8	18,05
Средний	50,6	49,7	47,9	48,8
Низкий	30,9	31	35,3	33,15

Исследования показали, что уровень сформированности нравственных качеств представлен преимущественно низким и средним уровнями; существенных различий в состоянии сформированности изучаемого качества у школьников-старшеклассников других школ не выявилось.

На этапе формирующего эксперимента мы поставили цель: с позиций культурологического-деятельностного-интегративного подходов проверить разработанную нами методику, в частности, её эффективность на практике.

Таблица 4

**Результаты формирующего эксперимента уровня
сформированности нравственных качеств учащихся старших классов**

Уровни сформированности	Количество обучающихся (%)			
	Экспериментальная группа		Контрольная группа	
	В начале эксперимента	В конце эксперимента	В начале эксперимента	В конце эксперимента
Высокий	18,05	35,8	18,5	20,8
Средний	48,8	49,4	50,6	49,7
Низкий	33,15	14,8	30,9	29,5

Данные формирующего эксперимента демонстрируют нам, что уровень сформированности нравственных качеств у учащихся экспериментальной группы повысился на 17,3% на высоком уровне, и на 18,35% понизился на низком уровне в плане уменьшения учащихся с низким уровнем сформированности нравственных качеств по сравнению с контрольными группами, где произошли незначительные изменения. Высокий уровень повысился только на 2,3%, а на низком уровне количество уменьшилось в 1,4%. У учащихся контрольной группы существенных изменений по уровням сформированности нравственных качеств не обнаружено, что свидетельствует о том, что обучение без применения специально организованной методики не обладает достаточной направленностью на развитие нравственных качеств.

Таким образом, результаты формирующего эксперимента позволяют сделать вывод о позитивной динамике по уровням сформированности нравственных качеств старшеклассников, которая наблюдалась в экспериментальной группе на 17,3%, а следовательно об эффективности разработанной нами методики.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Назарбаев, Н.А. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана: Стратегия «Казахстан-2050» – 14 декабря 2012.
2. Галызина, Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний – М., 1984. – 343 с.
- Ягич, И.В. Язык и моделирование социального взаимодействия – М., 1987. – 463 с.

**ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУДЕГІ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАТЫСЫМДЫҚ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ОҚЫТУ МАТЕРИАЛДАРЫ**

Суттубаев Н.А. аға оқытушы

Түлеубаева Б.Б., аға оқытушы

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Шетел тілінде білім берудегі мәдениетаралық қатысымдық құзыреттілікті қамтамасыз ететін оқыту материалдары туралы сөз қозғайтын болсақ, алдымен шетел тілін оқытудың мазмұнын, оның мазмұнын құраушыларды анықтап алуымыз қажет. Тілді үйренуге білімалушының

қызығушылығының артуы тек мұғалімге ғана байланысты емес, сонымен бірге оқыту материалдарына тікелей байланысты. Бұл жердегі мұғалімнің рөлі берілген материалды білім алушыға заманауи технологиялардың көмегімен түсінікті, қызықты етіп көрсету.

Түйін сөздер: мәдениетаралық, қатысымдық, құзыреттілік, қалыптастыру, кәсіби, лингвистикалық, психологиялық, методологиялық

Abstract. When speaking of teaching materials that facilitate formation of intercultural communication competence in teaching foreign languages, first, we need to determine the content of foreign language teaching and the content of its components. Increase in students' interest in learning a language depends not only on the teacher, but also directly on teaching materials. The role of a teacher is to teach the given material to students through modern technologies, in a more accessible and interesting way.

Key words: intercultural, communication, competence, formation, professional, linguistic, psychological, methodological.

Қазіргі кездегі дидактика мен әдістеме ғалымдарында шетел тілін оқытудың мазмұны әрқашан өзгеріске түсіп, дамып отыратын, оқыту үдерісімен тығыз байланыстағы категория ретінде қарастырылады. Оқыту үдерісінің мазмұнына мұғалімнің іс-әрекеті, білім алушының оқудағы іс-әрекеті, оқыту материалдары және сол материалдарды меңгеру үдерісі жатады. Шетел тілін оқытудың мақсаты мәдениетаралық қатысымға қол жеткізу болғандықтан, оқыту мазмұнының компоненттерінің көптігі туралы айта кету жөн. И.Л. Бимнің айтуы бойынша шетел тілінің оқытудың мазмұнының құраушыларына пәндік және процессуалдық аспекспен бірге оқу үдерісіне қатысушылардың эмоционалды бағалау тәжірибесі кіреді. Оның классификациясы бойынша оқыту мазмұнын төмендегідей негізгі компоненттер құрайды.

- Қатысымдық іс-әрекеттің аялары, тақырыптары, ситуациялары мен оларды жүзеге асыру бағдарламалары, қатысымдық және әлеуметтік рөлдер, тілдік іс-әрекеттер мен тілдік материалдар (мәтіндер, тілдік үлгілер және т.б.);

- Тілдік материал және оны дұрыс қолдану ережелері;
- Шетел тілін мәдениетаралық ситуацияларда қолдана алуды меңгергендігін көрсететін арнайы тілдік іскерліктер кешені;
- Тілін үйреніп жатқан мемлекеттің ұлттық-мәдени ерекшеліктері мен айырмашылықтарын білу және оларды тілдік қатысымның түрлі аяларында қолдану жүйесі;
- Оқу және адаптивтік іскерліктер [1,20-6].

Сонымен осы жоғарыда атап кеткен компоненттерге әр қайсысына бөлек-бөлек тоқталып өтейік. Оқу мазмұнының пәндік жағы қатысымның келесі аяларында көрініс табады:

- Күнделікті
- Әлеуметтік-мәдени
- Оқу
- Кәсіптік

Кәсіби шетел тілін оқыту барысында қатысымды жүзеге асыруда мәтіндердің орны ерекше, себебі мәтіндер мәдениетаралық қатысымға жетудің тиімді жолдарының бірі болып саналады. Сондықтан мәтіндер міндетті түрде аутентті болуы тиіс. Оқу үдерісінің барысында білім алушылардың жас ерекшеліктеріне, білім деңгейлеріне қарай адаптацияланған, әр түрлі салаға байланысты аутенттік мәтіндер беруге болады.

Мысал келтіретін болсақ:

- Прагматикалық мәтіндер (сатып алатын заттардың тізімі, түрлі телерадио бағдарламалар, рецепттер);

- Эпистолярлық мәтіндер (жеке және іскерлік хаттар);
- Көркем әдебиеттерден үзінділер (өлең, әңгіме, эссе);
- Газет-журналдардан мақалалар (интервью, репортаж).

Мәтіндердің түрлері бағдарламада берілген тақырыптарға сәйкестендіріледі. Мысалы: егер тақырып «Қала, Қалалық көліктер» болатын болса, онда келесі мәтіндерді алуға болады: «Қалалық географиялық картасы», «Қоғамдық көліктердің түрлері», «Қаладағы ауа райының ластануы», т.б. Ал, Г.В. Рогованың пайымдауынша оқытудың мазмұнының негізгі үш құраушысы бар.

- Олар: 1. Лингвистикалық
2. Психологиялық
3. Методологиялық [2,82-6].

Енді соларға тоқталып өтелік.

Шетел тілін оқытудың лингвистикалық құраушысында шетел тілін оқытуға қажет оқыту материалдарының үш түрі беріледі, олар:

1. Тілдік материал (лексикалық, грамматикалық, фонетикалық)
2. Сөздік материал (сөйлеу әрекетінің төрт түрі)
3. Әлеуметтік-мәдени материал

Шетел тілін оқыту үдерісінде оқыту материалдарын іріктеу кезінде шетел тілі білім алушыларға не үшін қажет екендігін анықтап алу қажет. Оқыту материалдарын іріктеуге әсер ететін факторларды атап өтсек, олар:

- Білім алушылардың жас мөлшері;
- Білім алушылардың тілдік деңгейі;
- Білім алушылардың жалпы білім деңгейі.

Мысал келтіретін болсақ, егер шетел тілін оқытудың мақсаты бастапқы деңгейде шетел тілдік қатысымдық құзыреттілікті қалыптастыру болса, бізге көмекке тілдік ситуация келеді. Себебі тілдік ситуация бізге тілдік, сөздік және әлеуметтік-мәдени материалды анықтауға көмектеседі. Сонымен бірге, тілдік оқыту материалдарды іріктеу барысында біз білім алушыларға аталған материалды қолдану барысында қажет болатын тілдік, сөздік және әлеуметтік-мәдени дағдылар мен іскерліктерді анықтап алуымыз қажет. Осы жерде бізге оқыту мазмұнының психологиялық компоненті көмекке келеді. Әдістеме ғылымында дағдылар тілдің фонетикалық, лексикалық және грамматикалық жақтарын меңгерумен байланысты. Орыс ғалымы, психолог А.А. Леонтьевтің айтуы бойынша, қатысымға қол жеткізу үшін тек тілдік дағдыларды меңгеру азшылық етеді. Тілдік дағдылармен бірге тілдік іскерліктерді меңгеруге қол жеткізу қажет, себебі олар адамның эмоциясы, сезімі, қиялы, ойлау сияқты психикалық факторларымен байланысты творчестволық іс-әрекетке қол жеткізуге көмектеседі. [3,27-6].

Шетел тілін оқыту мазмұнының компоненттерінің келесі тобы – сөздік іскерліктерге келетін болсақ, Әдіскер Н.Д. Гальскова оларды сөйлеу әрекетінің төрт түріне сәйкес анықтайды.

- шетел тілінде сөйлеу - яғни шетел тілінде диалогты қатысымға түсе алу және монолог түрінде өз ойын жеткізе алу;
- шетел тілінде тыңдап-түсіну - яғни қатысымға түскенде әңгімелесушінің айтқанын және шетел тіліндегі аудио-бейне таспаларындағы мәліметтерді, радио-телебағдарламаларды толық түсіне алу;
- шетел тілінде жазу - қажетті мәліметтерді жазбаша түрде жеткізе алу;
- шетел тілінде оқу – шетел тілінде берілген мәтіннің мақсатына байланысты түсіне алу.

Шетел тілін оқу барысында қатысымдық іскерліктерді дамытуда тілдік дағдылардың алатын орны ерекше. Себебі тілдік дағдылар тілдік материалдардың қай түрін болмасын (фонетикалық, лексикалық, грамматикалық) дұрыс, орнымен қолдана алу үшін өте қажет. Әдіскер ғалымдар тілдік дағдыларды екі топқа бөліп қарастырады. Олар:

1. Продуктивті - өз ойын жеткізу барысында қолданылады.
2. Рецептивті – мәтінде тануға негізделген.

Білім мен дағдылардың басым бөлігін білім алушы рецептивті түрде қабылдайды, себебі тыңдап және оқып түсіну үшін ол студент айтарлықтай көлемде тілдік материалды меңгеруі тиіс.

Шетел тілін оқытудың мазмұны тек тілдік қатысымға түсуге үйренуге бағытталмауы керек, жоғарыда айтып өткендей, сонымен бірге шетел тілін оқытудың мазмұны алғашқы сатылардан-ақ тілін оқып жатқан елдің мәдениетімен танысып, екі елдің мәдениетін салыстырып, оның айырмашылықтарын түсіне алуға бағытталуы тиіс. Осыған байланысты Н.Д. Гальскованың зерттеулерінің нәтижесінде келесі әлеуметтік-мәдени білімдер өзекті болып табылады. [4,96-6].

- эквивалентсіз (ана тілінде баламасы жоқ) лексиканы мәтіндерде танып түсіне алу, оны қажетті жерде қолдана алу, оны ана тілінде және шетел тілінде мағынасын түсіне алуы;
- тілін оқып жатқан елдің этникалық нормаларына сәйкес күнделікті және іскерлік қатысымға түсе алуы;
- тілін оқып жатқан елдің әлеуметтік-мәдени ерекшеліктерін танып, түсіне алуы;
- тілін оқып жатқан елдің географиялық климаттық, саяси ерекшеліктерін білу және қажет кезде осы білімдерді пайдалана алуы;
- тілін оқып жатқан елдің тарихын (мәдени, техникалық, ғылыми) танып, оны ана тілінің тарихымен салыстыра алуы;
- тілін оқып жатқан елдегі өз замандастарының өмірімен таныс болуы (жұмыс, туризм, оқу, демалыс, мода т.б.);
- тілін оқып жатқан елдің ұлттық салт-дәстүрлері мен мейрамдарын біліп, оларды өз елдегілермен салыстыру. [5,96-6].

Осы аталған факторлармен бірге біз шетел тілін оқыту барысында білім алушыларда пайда болатын тілдік көрініс туралы айтсақ. Ол шетел тілін оқыту- мәдениетаралық қатысымға жетудің бірден-бір жолы, себебі тілді үйрену барысында білім алушы бөтен тілмен ғана емес, сонымен бірге бөтен

мәдениетпен де танысады. Ал бөтен тілді жетік меңгерген кезде білім алушы аталған бөтен мәдениетті өзінің мәдениетінен бөліп қарастыра алмайды, яғни (бөтен) (өзінікіне) айналады да, білім алушыда тілдік көрініс пайда болады. Бұл мәселе қазіргі кезде шетел тілін оқытудың өзекті мәселелерінің бірі болып есептеледі.

Шетел тілін оқыту процесінің сапасы тек мұғалімге ғана байланысты емес, сонымен бірге, бұл процесс білім алушы оқыту мазмұнын дұрыс түсініп, дұрыс қабылдай алу іскерліктеріне де байланысты. Осыған орай әдістеме ғылымымен айналысатын ғалымдардың бірі – Н.Д. Гальскованың бізге ұсынған іскерліктердің төмендегідей классификациясына тоқталып өтсек:

1. Интеллектуалды үдеріске байланысты іскерліктер:

- Оқып жатқан шетел тіліндегі бөтен құбылыстарды танып, оларды ана тіліндегі құбылыстармен салыстыра алу іскерлігі;

- Берілген мақсатқа сәйкес қажетті мәліметті анықтап, табу іскерлігі;
- Берілген мақсатқа сәйкес берілген мәліметті салыстыру, топтау, жүйелей алу іскерлігі;
- Оқыған немесе естіген мәліметті бағалай алу іскерлігі;
- Берілген мәліметтің негізгі ойын таба алу және оны ауызша және жазбаша түрде жеткізе алу іскерлігі;

- Тезис, план құрастыру іскерлігі.

2. Оқу әрекетін ұйымдастыруға байланысты іскерліктер:

- Түрлі режимде (жеке, жұппен, топта) жұмыс істеу іскерлігі;
- Мәлімет көздерін дұрыс пайдалана алу іскерлігі;
- Өзінің және басқалардың іс-әрекетін бақылау және оларды объективті түрде бағалау іскерлігі;
- Қажетті жағдайда білімалушыдан, серіктестерінен көмек сұрау іскерлігі.

3. Компенсациялық (адаптивті) іскерліктер:

-Түрлі лингвистикалық, контекстуалдық болжамдарды, берілген жеңілдіктерді (сөздіктер, мәтін соңында берілетін қосымша мәлімет, т.б.) пайдалана алу іскерлігі;

-Шетел тілінде жазу және сөйлеу барысында түрлі топ түрлерін пайдалана алу іскерлігі (перифраз, синонимдер, т.б.);

- Мимика мен жесттерді орынды қолдана алу іскерлігі;
- Өңгіме барысын басқа арнаға бұра алу іскерлігі. [5,112-6].

Жоғарыда аталған шетел тілін оқытудың мазмұнын құрайтын компоненттердің барлығы да бір-бірімен тығыз байланыста, сондықтан студенттерге шетел тілінде оқыту материалдарын дайындаған кезде осы аталған факторлардың барлығын да ескеру қажет. Өзімізге белгілі жайт, шетел тілін оқытудың мазмұны оқу жүйесінің үш негізгі элементтерінен құралады.

Олар: *оқыту материалы-мұғалім-білім алушы.*

Тілді үйренуге білімалушының қызығушылығының артуы тек мұғалімге ғана байланысты емес, сонымен бірге оқыту материалдарына тікелей байланысты. Бұл жердегі мұғалімнің рөлі берілген материалды білімалушыға заанауи технологиялардың көмегімен түсінікті, қызықты етіп көрсету. Сондықтан шетел тілдерінде оқыту материалдарын дайындағанда мамандар оның жан-жақты қамтылғанын, шетел тілін оқытудың мақсатына, яғни тілге ғана емес, сонымен бірге мәдениетаралық қатысымға үйренуге бағытталғандығын қадағалауы тиіс.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Бим И.Л. «Некоторые проблемы обучения диалогической речи». – Иностранные языки в школе. 1979, №5, 20 б.
2. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. «Методика обучения иностранному языку в средней школе». – Москва: Просвещение, 1991, 82 б.
3. А.А. Леонтьев Язык, речь и речевая деятельность. – Москва, «Наука» 1974, 27 б.
4. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Москва, 1983, 38 б.
5. Гальскова Н.Д. Межкультурное общение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам. – Иностранные языки в школе. 2004, №1, 96 б. / 112 б.

